

แบบฟอร์ม Knowledge Capture

เรื่อง การบำรุงดูแลรักษาไม้ติ่มค่าในพื้นที่สวนป่า

สรุปโดย นายนิติกร กวนคอนสาร หน่วยงาน หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป่าบึงกาฬ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตขอนแก่น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. บริบท หรือความเป็นมา

สวนป่าบึงกาฬ รับมอบจากกรมป่าไม้ เมื่อปี พ.ศ. 2533 (ตามบันทึกการส่งมอบ-รับมอบสวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานที่พ้นอายุการบำรุงรักษา (6 ปี) ไปแล้ว ของบริษัท หนองคายทำไม้ จำกัด เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2533) ตามคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 32/2532 ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2532 และตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2535 ได้ให้ อ.อ.ป. ดูแลรับผิดชอบสวนป่าที่อยู่นอกเขตอนุรักษ์ทั้งหมด กรมป่าไม้จึงมอบสิทธิการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่สวนป่า (ตามบันทึกส่งมอบการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ระหว่างกรมป่าไม้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2538) พื้นที่ 2,343 ไร่ เดิมได้ปลูกไม้ประดู่ทั้งหมด แต่เนื่องจากไม้ประดู่มีอัตราการรอดตายต่ำ และความเจริญเติบโตไม่ดี จึงได้ริ่พัฒนาปลูกไม้ยางพารา โครงการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อพัฒนาชนบท (คปช.) โดยเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2543-2550 รวมพื้นที่ปลูกไม้ยางพาราทั้งสิ้น 1,100 ไร่ และได้เริ่มกรีตไม้ยางพาราในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ทั้งนี้สวนป่าจึงได้มีการปลูกไม้ติ่มค่า แทรกพื้นที่ป่าธรรมชาติเพื่อให้เกิดความหลากหลายในชนิดพันธุ์ไม้ในพื้นที่สวนป่า และยังเป็นการทำให้ชุมชนรอบพื้นที่สวนป่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ

2. วิธีการ / ขั้นตอน หรือกระบวนการที่ได้เรียนรู้

2.1 การลิดกิ่ง

2.2 กำจัดวัชพืช

2.3 ใส่ปุ๋ย

3. เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

- การลิดกิ่ง

จำเป็นมากในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เพราะนอกจากจะทำให้ต้นยางนามีลำต้นตรง เป่าสวยงามแล้วยังป้องกันวัชพืช ประเภทไม้เลื้อยเกาะขึ้นไปปกคลุมเรือนยอดปกคลุมต้นไม้ได้อีกด้วย อีกทั้งการลิดกิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งนอกจากจะได้ไม้ที่คุณภาพดีแล้ว ยังทำให้สามารถปลูกพืชต่างระดับแซมได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- การกำจัดวัชพืช

เนื่องจากปลูกต้นมะค่าภายใต้ร่มเงาไม้อื่น ปัญหาวัชพืชจะไม่รุนแรงมากนัก อาจทำการกำจัดวัชพืชเพียงปีละ 2 ครั้ง คือ ประมาณเดือนกันยายน- ตุลาคม และในเดือนกุมภาพันธ์อีกครั้งหนึ่ง การกำจัด วัชพืชโดยใช้แรงงานคน ทำเพียงตัดวัชพืชให้ขาดต่ำใกล้ระดับผิวดิน หากแรงงานมีพอ จึงใช้จอบถากรอบโคนต้นและปรับผิวดินให้เป็นแอ่งเล็กๆ สำหรับปรับน้ำฝนด้วย การถากรอบโคนต้นไม่จำเป็นนักเพราะความหนาแน่นของวัชพืชภายใต้ร่มเงาอื่นไม่มากนัก

- การใส่ปุ๋ย

เพื่อให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้ดีขึ้น ควรใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้บ้างเป็นครั้งคราวจะใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ปุ๋ยหมัก หรือ ปุ๋ยคอกก็ได้ สำหรับปริมาณที่ใส่ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินและขนาดต้นไม้ ซึ่งจะต้อง วิจารณ์เป็นแห่งๆ ไป ดังนั้นควรทำการเก็บตัวอย่างดินส่งไปวิเคราะห์ความอุดมสมบูรณ์ของดินก่อน เพื่อจะได้เลือกใช้ปุ๋ยได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการ หากความอุดมสมบูรณ์ของ สิ้นค้าควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วพราง ถั่วพุ่ม ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ควบในแปลงปลูกไม้สำหรับช่วงเวลากการใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม คือ ช่วงที่ดินยังมีความชื้น (ต้นฝนและปลายฝน) การใส่ปุ๋ยในช่วงที่ฝนตกชุก ปุ๋ยจะถูกชะล้างได้ง่าย

4. ประเด็นความรู้ที่สำคัญ

- หลักทั่วไปในการลิดกิ่ง

1. การลิดกิ่งเป็นการกระตุ้นให้ต้นไม้เจริญเติบโตด้านความสูงให้สมดุลกับด้านข้าง
2. การลิดกิ่งเป็นการกระตุ้นให้ต้นไม้เกิดการลิดกิ่งเอง เมื่อเราไม่สามารถลิดได้แล้ว
3. เราจะลิดไปเรื่อยๆ จนไม่สามารถลิดได้ ทางกรเรียก "สุดเอื้อม" หรือ ราวๆ ท่อนซุงท่อนแรก หรือ 5

เมตร นั่นเอง

4. ความสูงของต้นไม้ที่จะลิดครั้งแรกอยู่ที่ 2 เมตร
5. หากมีการแตกง่าม และ แตกกิ่งข้างขนาดลำกิ่งใหญ่เกิน 1/3 ของลำต้นหลัก ให้ลิดทันที ไม่ต้องรอให้

ถึง 2 เมตร

6. ลิดในช่วงหมดฝนและเริ่มหนาว ประมาณปลายเดือนต.ค. และไม่เกินม.ค. เพื่อไม่ให้ผลติดเชื้อราและโรคอื่นๆ ตลอดจนไม่สูญเสียความชื้นจากภาวะแล้งจนเกินไป ช่วงนั้นต้นไม้มีการพักตัวพอดี หากจะลิดกิ่งในช่วงหน้าฝนหรือหน้าร้อน จะต้องลิดเพื่อการป้องกันอันตรายหรือแก้ไขปัญหากการแตกง่ามและกิ่งข้างขนาดใหญ่เท่านั้น

7. ในการลิดกิ่ง จะต้องลิดบริเวณที่เรียกว่า "คอกิ่ง" ซึ่งจุดนี้จะมีลักษณะเป็นวงแหวน ถัดเข้าไปหาลำต้น จะไม่มีตา แต่จะมีเยื่อเจริญที่จะโตมาหุ้มแผลที่ลิดได้ภายใน 1 ปี

8. หากลิดเลยคอกิ่งออกมา จะทำให้มีการแตกยอดใหม่ จนกว่าต้นไม้จะรู้ว่า กิ่งที่แตกใหม่ไม่สามารถเจริญต่อได้ ผลก็คือ ต้นไม้เสียพลังงานโดยเปล่าประโยชน์ และที่แย่กว่านั้นคือ จะทำให้ต้นไม้เกิดโพรงในกรณีที่ติดเชื้อราหรือเกิดปมตาในกรณีที่แผลหุ้มเลยจุดคอกิ่ง

- วิธีการลิดกิ่ง

1. สังเกตระหว่างกิ่งกับลำต้น จะมีเส้นรอยต่อที่เรียกว่า คอกิ่ง ซึ่งจะอยู่ถัดจากตาข้างออกมาเล็กน้อย
2. ใช้เลื่อยคมๆ ตัดตามแนวคอกิ่ง หากกิ่งใหญ่ให้ทำการตัดสองครั้ง ครั้งแรกให้รัดล่างก่อน ตัดให้ขาดให้เหลือกิ่งยาว 10-30 ซม. ครั้งที่ 2 จึงตัดตรงรอยคอกิ่งอีกครั้ง
3. หากกิ่งมีขนาด 2.5 นิ้วขึ้นไป ให้ทาแผลด้วยปูนขาว

- สูตรการลิดกิ่ง

1. ความสูง 2-4 เมตร ให้ สัดส่วนระหว่างลำต้น/ทรงพุ่ม เป็น 2/3 คือ หลังลิดแล้ว ให้ส่วนจากโคนถึงกิ่งแรก ยาว 2 ส่วน และจากกิ่งแรกถึงยอดยาว 3 ส่วน
2. ความสูง 4-5 เมตร ให้สัดส่วนระหว่างลำต้น/ทรงพุ่ม เป็น 1/1
3. ความสูง 5 เมตร ขึ้นไปให้สัดส่วนระหว่างลำต้น/ทรงพุ่ม เป็น 3/2 (สลับกับข้อ 1)
4. ลิดไปเรื่อยๆ จนไม่สามารถลิดได้ โดยให้ได้อย่างน้อย 5 เมตร ในช่วงต้นฤดูหนาว (พ.ย.-ม.ค.) ปีละ 1

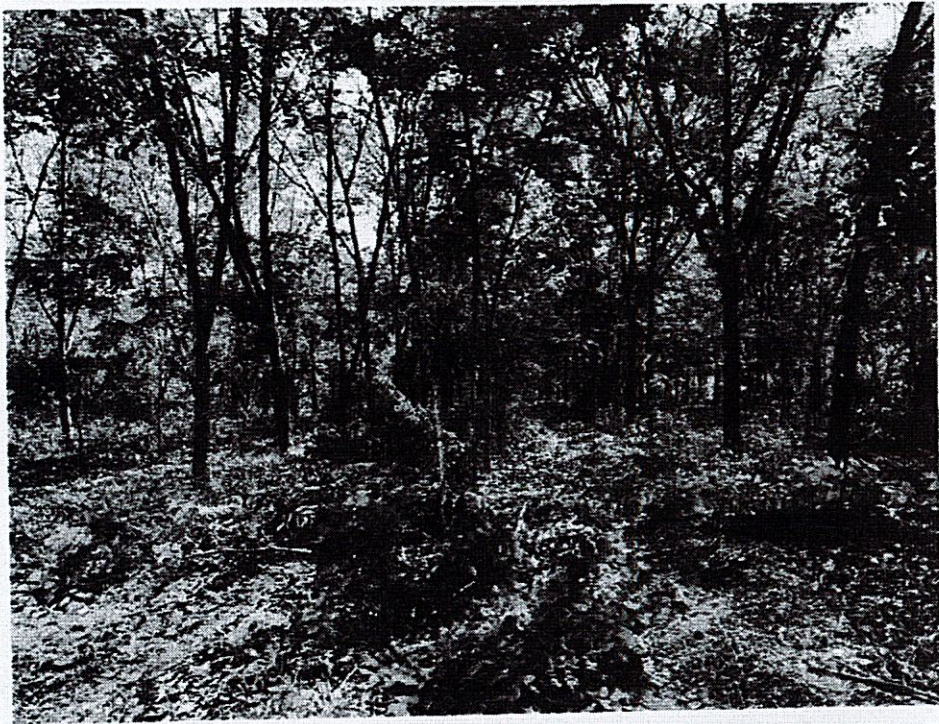
ครั้ง

5. บทสรุป

ดำเนินงานในพื้นที่สวนป่า ของ อ.อ.ป. โดยเน้นให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ในพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่า ในการดูแลรักษาพื้นที่สวนป่า

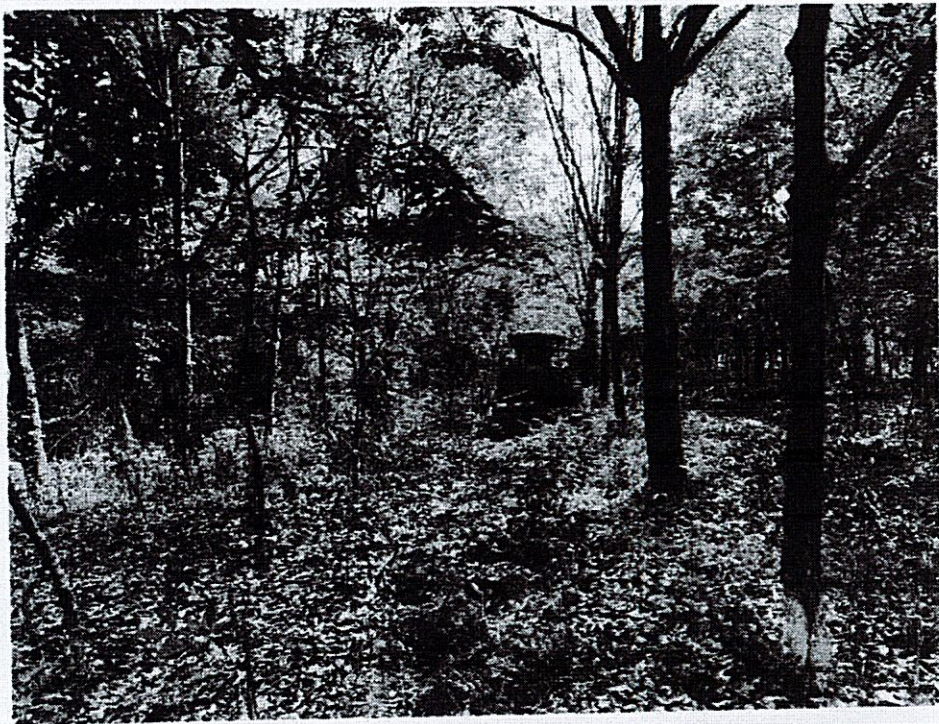
1. พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น
2. เพิ่มความหลากหลายให้ชนิดต้นไม้
3. มีแหล่งอาหารจากเห็ดหลายชนิดที่กินได้เพิ่ม เช่น เห็ดระโงก เห็ดก่อแดง เห็ดโคน
4. สร้างรายได้ให้ชุมชนทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มจากการเก็บหาของป่า
5. ทำให้ราษฎรรอบพื้นที่สวนป่า เกิดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาป่าช่วยกัน

ภาพกิจกรรมดูแลบำรุงรักษาไม้ที่มีค่าในพื้นที่สวนป่า

๒๕
(นายบัณฑิต กอนคอนสาร)
พนักงาน (ระดับ 6) สวนป่าปิระภา
หัวหน้ากลุ่มงานบำรุงรักษาไม้มีค่า

ภาพกิจกรรมดูแลบำรุงรักษาไม้โตมีค่าในพื้นที่สวนป่า

๑๗
(นายนิติกร กอนคอนสาร)
หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป่าวิภาวดี
สำนักการอุตสาหกรรมป่าไม้เขตกรุงเทพฯ